

Türkiye'nin ilk milli sondaj gemisi "Fatih", Karadeniz'de sondaj faaliyetlerini gerçekleştirmek üzere İstanbul'un fethinin 567. yıl dönümü olan 29 Mayıs'ta sefere çıktı. Gemi, Yavuz Sultan Selim Köprüsü'nün altından geçerek yoluna devam etti. (26 Mayıs 2020)

Küresel Dönüşüm Sancısı ve Türkiye'nin Yeni Rotası

Küresel siyasette çok katmanlı ve çok kutuplu bir yapı ortaya çıkacak. Bu durum Türkiye için jeopolitik ve jeoekonomik bazı fırsatlar barındırıyor. Dünya siyaseti çok parçalı olsa da geleceğin dünyasını bütünsel bir anlayışla ele almak zorundayız. Türkiye'nin stratejisi ve yol haritası aynı anda ulusal, bölgesel ve küresel ölçekli olmalı.

Murat Yeşiltaş
muratyesiltas@gmail.com

Yeni koronavirüs (Covid-19) salgını bütün dünya için tam bir şoka neden oldu. Kimilerine göre salgın İkinci Dünya Savaşı'ndan

bu yana uluslararası toplumun gördüğü en kapsamlı kriz. Kriz küresel kamu sağlığı ile ilgili olsa da uluslararası siyasetin uzun zamandır demlenen konularından biri olan dünya düzeni tartışmalarını da yeniden alevlendirdi. Bazıları salgının ABD liderliğinin yok olmasını tetikleyeceğini, bazıları ise Çin liderliğinde yeni bir dünya düzeni ortaya çıkaracağını ileri sürüyor. Kimi salgının küreselleşmeyi sona erdireceğini söylerken, kimi de küresel iş birliği adına yeni bir dönemi başlatacağını umuyor.

Tahminler bunlarla da sınırlı değil. Salgının küresel ölçekte

milliyetçiliği güçlendireceği, küresel ticaret ağlarını zayıflatacağı ve çeşitli ülkelerde rejim değişikliklerine yol açacağı tahmin ediliyor. Demokrasi karşısında otoriterliği, hakikat karşısında hakikat-sonrası ve belki de tekno-dijital yeni bir bireysel öznellik üzerinden insan ve birey olmayı yeniden üreteceğini iddia edenler de var. Dolayısıyla korona salgınının değişikliğe neden olmayacağı herhangi bir "dünya hali" söz konusu değil.

Jeopolitik Rekabet

Bütün bu kapsamlı değişim rüzgarından uluslararası siyasetin de nasibini almaması ise pek mümkün görünmüyor. Ne var ki korona salgınının küresel düzende köklü bir değişimi beraberinde getireceğini ileri sürmek son

derece zor. Mevcut kriz, küresel güç kapasitesinin yeniden dağıtılmasıyla ilgili bir problem olmaktan öte, küresel yönetişimin karşı karşıya kaldığı bir kriz olarak ortaya çıkmış ve öyle devam etmiştir. Muhtemeldir ki bu kriz, mevcut küresel düzenin dönüşüm sürecine daha sert bir baskı oluşturacak. Bununla birlikte, korona sonrası dünya ne yeni bir Çin barışı ne de Amerikan barışının yeniden yükselişine şahitlik edecek. Aksine, her iki güç de birbirleriyle girdikleri yarışta yıpranacak ve zayıflayarak daha dengeli bir dünya düzeninin doğması için daha çok fırsat ortaya çıkacak. Daha da önemlisi, ABD ve Çin arasında yaşanan jeopolitik ve ekonomik mücadelenin içeriğine ve kapsamına bağlı olarak, uluslararası sistemin genel karakteri ve bölgesel alt sistemlerde yaşanan jeopolitik rekabet yeni dönemde farklılaşacak.

Uluslararası ölçekte kriz, somut olarak ekonomi üzerinde küresel ölçekli bir daralma ve küçülme şeklinde hissedilecek. Küresel ekonomideki iyileşme ve normale dönme süreci ise salgının ne zaman tam olarak biteceğine bağlı olarak uzayacak. Öte yandan, ABD-Çin rekabeti bazı jeopolitik sonuçlar doğuracak. ABD'nin Çin'e karşı sertleşen bir tavır benimseyerek daha mütecaviz bir stratejiyi benimsemesi, Asya-Pasifik ölçekli jeopolitik ve güvenlik sorunlarının derinleşmesi ve ABD'nin bazı uluslararası anlaşma ve kurumlardan çekilerek küresel ölçekli derinleşen yönetim sorunlarının daha da çeşitlenmesine neden olacak. Çin'in de benzer bir şekilde ABD'nin stratejisini dengeleyebilecek yeniden mevzilenme stratejini benimsemesiyle birlikte Asya-Pasifik eksenli belirsizlikler daha fazla çoğalacak. Küresel

Türkiye, hem yakın ve orta vadede pek mümkün olmayan aşırı iddialı küresel bir jeopolitik oryantasyon takip etmekten hem de sadece yakın coğrafyasındaki tehditlere odaklanarak küresel ufkunu daraltacak taktiksel adımlar atmaktan kaçınmalıdır.

jeopolitik ortamın bu rekabetin bir sonucu olarak kırılan bir yapıya bürünmesi beraberinde ortaya çıkacak.

ABD-Çin eksenli sert rekabetin diğer bölgesel alt sistemleri olumsuz etkilemesi de yüksek ihtimaller arasında yer almaktadır. Bu nedenle Avrupa Birliği, Trans-Atlantik ilişkiler, Ortadoğu ve Güney Asya ölçekli jeopolitik bir dalgalanmanın yaşanması hayli yüksektir. Ancak bütün bunlar dünya düzeninin sonunu ilan etmek için yeterli değildi. Bu anlamda son ile sonrası arasında bir yerde olduğumuzun altını çizmek gerekir. Yani eskinin tefrik edici özelliklerinin büyük ölçüde tahribata uğradığı; ancak yeninin de tam olarak ortaya çıkmadığı bir geçiş sancısı.

Muhasebe

Peki böyle bir küresel dönüşüm sancısı sonrası tam nasıl bir dünya siyaseti temayüz edecek.

Kaynak: AA

Libya ordusu son 4 günde Hafter'e ait 9 Pantsir hava savunma sistemini imha etti

Rus yapımı Pantsirler, Libya ordusunun yürüttüğü Öfke Volkanı Operasyonu kapsamında, silahlı insansız hava araçları (SIHA) ve topçu birliklerinin atışları sonucu etkisiz hale getirildi

PANTSİR KISA VE ORTA MENZİLLİ KARADAN HAVAYA SAVUNMA SİSTEMİ

Rus yapımı

Birim fiyatı **14,7 MİLYON DOLAR**

Başlangıçta Rus güçleri için üretilmesi planlanıyordu, ancak **kaynak yetersizliği** nedeniyle bir süre durduruldu

BAE, 2009-2013 yıllarında projeye finansman sağlayarak, üretimin yeniden başlaması için Rusya'yla anlaşmaya vardı

PANTSİR'LER LIBYA'YA NEREDEN GELDİ?

BAE, yaklaşık 800 milyon dolar karşılığında, **50 Pantsir** hava savunma sistemi ve **1000 adet SA-19** füzesini satın aldı

BAE, bu Pantsir'lerin bir kısmını Hafter milisleri için Libya'ya gönderdi

Hakikaten bunu bilmek için kahin olmak gerekir. Ancak Türkiye'nin bu sancıya nasıl tepki vereceğine ve sonrasında temayüz edecek düzene intibak etmesine yönelik bir yol haritası oluşturmak mümkün. Bunun için atılması gereken bazı adımlar var.

Türkiye uzun zamandan bu yana kapsamlı bir dönüşümden geçiyor. Bu dönüşüm büyük ölçüde AK Parti'nin iktidara geldiği 2002'de başlamış olsa da o dönemden bu yana ulusal, bölgesel ve küresel ölçekte köklü değişimler yaşanıyor. Türkiye'nin korona salgınının neden olduğu küresel sancının bitişine yönelik hazırlıklı olması için 20 yıldır geçirdiği dönüşümün muhasebesini yapması elzemdir. Muhasebe kapsamlı olmak zorundadır. Türkiye'nin karşı karşıya olduğu meydan okumalar sadece tek bir alana odaklanarak üstesinden gelinecek ölçekte değildir; zira meydan okumalar kapsamlıdır, çözümler de kapsamlı, kademeli ve uzun vadeli olmak zorundadır. Korona salgını Türkiye'nin karşı karşıya kaldığı meydan okumaları derinleştirmiştir. Bu meydan okumalarla baş ederek korona sonrası dünyada Türkiye'yi yeniden konumlandırmak için kapsamlı bir stratejik vizyona, bu vizyonu hayata geçirecek imkanların güçlendirilmesine ve kapsamlı bir yol haritasına ihtiyaç vardır.

Korona salgınının neden olduğu küresel açmaz, yeni bir uluslararası siyasetin temayüz etmesini hızlandıracak. Bu hattı zatında devam eden bir süreç olarak görülmeli. Küresel siyasette çok katmanlı ve çok kutuplu bir yapı olarak ortaya çıkacak. Bu ise Türkiye için jeopolitik ve jeoekonomik bazı fırsatlar barındırıyor.

Bu fırsatların değerlendirilebilmesi amacıyla kapsamlı bir yol haritası oluşturabilmek için de Türkiye'nin öncelikli olarak bütünsel bir bakış açısına sahip olması gerekiyor.

Muhasebe kapsamlı olmak zorundadır. Türkiye'nin karşı karşıya olduğu meydan okumalar sadece tek bir alana odaklanarak üstesinden gelinecek ölçekte değildir; zira meydan okumalar kapsamlıdır, çözümler de kapsamlı, kademeli ve uzun vadeli olmak zorundadır. Korona salgını Türkiye'nin karşı karşıya kaldığı meydan okumaları derinleştirmiştir.

Türkiye Hava Savunma Sistemleri konusunda önemli bir aşama kaydetti. Türkiye'nin bölgesindeki gücünü pekiştiren sistemler arasında Hisar hava savunma sistemi önemli yer tutuyor.

Dünya siyaseti çok parçalı olsa da geleceğin dünyasını bütünsel bir anlayışla ele almak zorundayız. Türkiye'nin stratejisi ve yol haritası aynı anda ulusal, bölgesel ve küresel ölçekli olmalı. Zira Türkiye'nin sadece ulusal olana odaklanan bir stratejik vizyon oluşturmasının karşı karşıya kaldığı meydan okumaları daha da derinleştirecek. Aynı şekilde, sadece bölgesel handikaplara odaklanan ve küresel olanı göz ardı eden bir yaklaşım da doğru değil.

Bu noktada kritik olan husus, Türkiye'nin stratejik vizyonunun orantılılık-ölçülülük ilkesi bağlamında dengeli olması. Diğer bir ifade ile Türkiye, ne gerçekleşmesi yakın ve orta vadede pek mümkün olmayan aşırı iddialı küresel bir jeopolitik oryantasyon takip etmeli; ne de sadece yakın coğrafyasındaki tehditlere odaklanarak küresel ufkunu daraltacak taktiksel adımlar atmalı. Tam anlamıyla Türkiye'nin yeni rotasını şekillendirecek stratejik mukavemete haiz bir Türk dış ve güvenlik vizyonu ve bu vizyonu harekete geçirecek yol haritası ortaya koyulması gerekiyor. Dolayısıyla bütüncül yaklaşım, sadece ulusal, bölgesel ve küresel olanı doğru bir bağlama oturtmak için değil aynı zamanda vizyonun karakteristiğini ortaya koymak için de önemlidir. Bütünsellik aynı zamanda Türkiye'nin korona sonrası döneme yönelik hazırlanması, intibak etmesi ve sonuçlarıyla yüzleşerek mevcut yol haritasını yeniden revize etmesi için sahip olması gereken bir yaklaşımdır. Korona sonrası dönemde bölgesel ve küresel siyaseti oluşturan temel dinamiklerin aniden değişmesi zordur; ancak önümüzdeki 10 yıl içinde köklü değişimlere hazırlıklı olmak gerekiyor. Bu nedenle ne yeni bir dünya doğacak söyleminin psikolojik havasına kapılmak doğrudur; ne de sistemin değişmeyeceği üzerine siyaset yapmak çözüm üretecektir. Yapılması gereken, Türkiye'nin jeopolitik oryantasyonunun nasıl olması gerektiğini, kimlerin potansiyel müttefik, rakip ve düşman olabileceğini, çatışmaların nerelerde ve nasıl ortaya çıkabileceğini ve Türkiye'nin çatışmalarla nasıl baş edebileceğini ön görecektir bir bakış açısı için yol haritası ortaya koymaktır.

Büyük Strateji

Korona sonrası dünyada Türkiye'nin dış ve güvenlik siyasetine yönelik büyük stratejisini sağlıklı bir şekilde hayata

Sürdürülebilir istikrar Türkiye için ekonomik, güvenilir ve makul bir strateji iken; en önemlisi de amaç ve araçların sürekli dengeli bir şekilde uyumunu mümkün kılacak bir çerçeve sunmaktadır. Bu strateji aynı zamanda ne Türkiye'yi korkulardan beslenen içe kapanan bir siyasete sürükleyecek; ne de gereğinden fazla iddia ortaya koyarak amaç ve araçlar arasında dengesizliğin ortaya çıkmasına neden olacaktır.

geçirebilmesi için iç, bölgesel ve küresel halkalarda cereyan eden olaylara bütüncül bir biçimde yaklaşması gerekir. Bu strateji, geçiş döneminin tefrik edici özelliklerini merkeze alan, ancak sonrasında temayüz edecek yeni uluslararası sistemin dinamiklerine intibakı da kolaylaştıracak. Türkiye'nin çevresinde yer alan stratejik kuşaklarda ise aktif bir şekilde dış ve güvenlik politikalarını uygulaması ve hedeflerine ulaştıracak bir bütünsellik bağlamında hareket etmesi gerekmektedir. Bu bağlamda Türkiye'nin dış güvenlik siyasetinin merkezinde yer alması gereken büyük stratejisinin, sürdürülebilir istikrar ve güvenlik ekseninde dizayn edilmesi daha doğru bir yaklaşımdır. Ulusal, bölgesel ve küresel ölçeklerde farklılıklar gösteriyor olsa da Türkiye'nin önümüzdeki geçiş, çıkış, intibak ve konsolidasyon dönemlerinde asıl hedefi, stratejik özerkliğini derinleştirmek olmak zorundadır.

Sürdürülebilir istikrar Türkiye için ekonomik, güvenilir ve makul bir strateji iken; en önemlisi de amaç ve araçların sürekli dengeli bir şekilde uyumunu mümkün kılacak bir çerçeve sunmaktadır. Bu strateji aynı zamanda ne Türkiye'yi korkulardan beslenen içe kapanan bir siyasete sürükleyecek; ne de gereğinden fazla iddia ortaya koyarak amaç ve araçlar arasında dengesizliğin ortaya çıkmasına neden olacaktır.

Böylesi bir özerklik, Türkiye'nin sahip olduğu imkanları çeşitlendirmesi ve geliştirmesi ile ancak mümkün olabilir ve stratejik esneklik üzerine kurulu olması gereken ana yöntemini de daha kolay bir şekilde hayata geçirmesini sağlar. Bu hedefin hayata geçirilmesi için Türkiye'nin sahip olduğu imkanları tahkim etmesi; sahip olunması gerekenleri ise geliştirmesi için stratejik bir planlama ortaya koyması ayrıca önemlidir. **■**